

**Porvoo
Kirkontörmä
Saastuneen maa-aineksen
poistamisen
arkeologinen valvonta
2016**

Timo Jussila

Tilaja: Porvoon seurakuntayhtymä

Sisältö

Perustiedot	2
Kartat	3
Valvonta	4
Kuvia	6

Kansikuva: Kirkontörmä länteen. Punaisen huoltorakennuksen päässä oikealla on öljysäiliön täyttöaukko, mistä tapahtui öljyvuoto. Öljyä valui rakennuksen seinustalle ja alamakeen sadevesirännin aukon kautta myös kadun laitaa. Näiltä kohdin kaivettiin pois saastunut maa-aines.

Perustiedot

- Alue:** Porvoo Kirkontörmä kadun pohjoisreuna ja huoltorakennuksen seinusta. Alue kuuluu Porvoon vanhan kaupungin muinaisjäännösalueeseen (mjrek. 1000006161).
- Tarkoitus:** Valvoa saastuneen maa-aineksen kaivuutyötä siltä varalta onko kaivettavalla alueella jäljellä vanhoja kulttuurikerroksia tai rakenteita ja tarvittaessa dokumentoida ne, mikäli niitä alueella havaitaan.
- Työaika:** 21.11. – 23.11.2016
- Tilaja:** Porvoon seurakuntayhtymä
- Tekijät:** Mikroliitti Oy, Timo Jussila
- Tutkimuslupa:** 02.11.2016 MV/168/05.04.01.02/2016
- Tulokset:** Kaivettu alue ulottui 40 cm syvyyteen. Huoltorakennuksen seinän ja kadun varren betoniperustaisen aidan välinen alue oli kauttaaltaan täytemaata. Kadun varressa betoniperustaisesta aidasta 35 cm etäisyydelle oli maan alaista aidan perustaa ja 60-65 cm etäisyydelle (35-40 cm betoniperustasta) maaperä oli täytemaata - hiekkaa - ainakin 50 cm syvyydelle. Kirkontörmän nupukiveyksen alla oli 35-40 cm paksuudelta hiekkaista ja löydötöntä täytemaata. Missään ei ollut mitään merkkejä vanhoista rakenteista eikä myöskään löydöistä tai kulttuurikerroksesta.

Kartalle on merkitty Vanha Porvoo muinaisjäännösrajaus punaisella, valvonta-alue sinipunaisella.

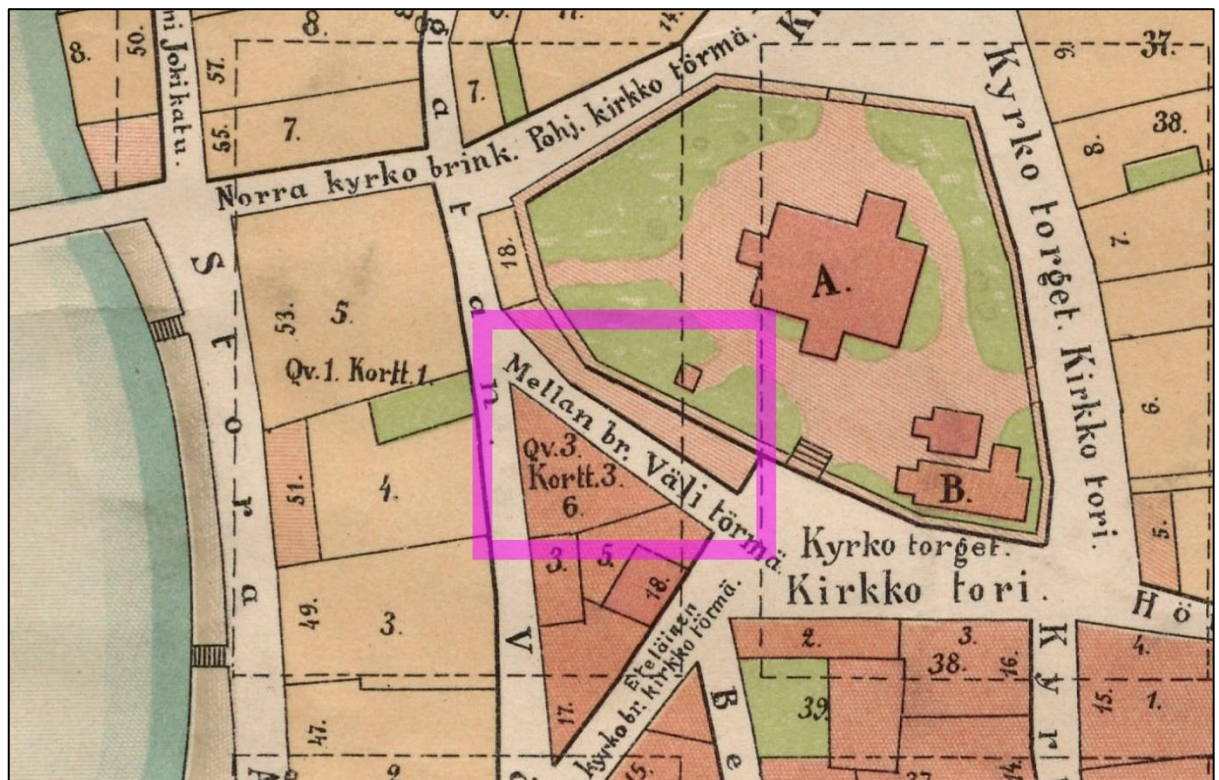
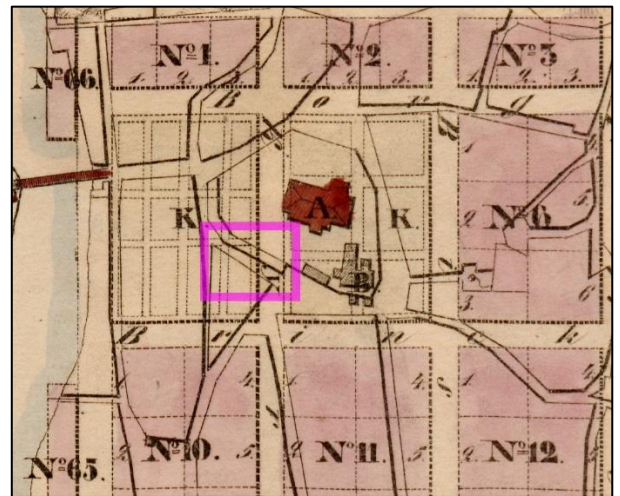
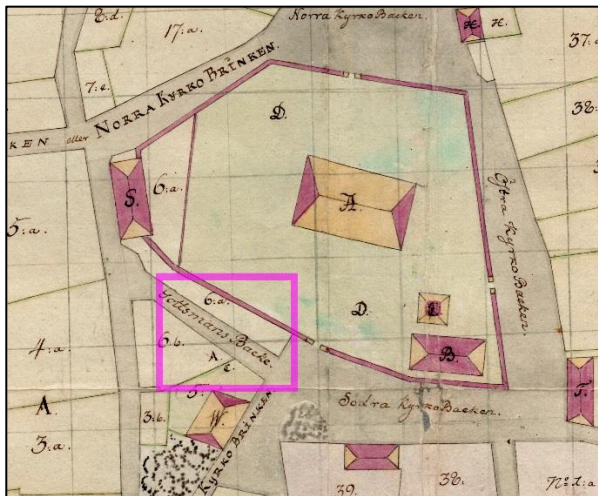
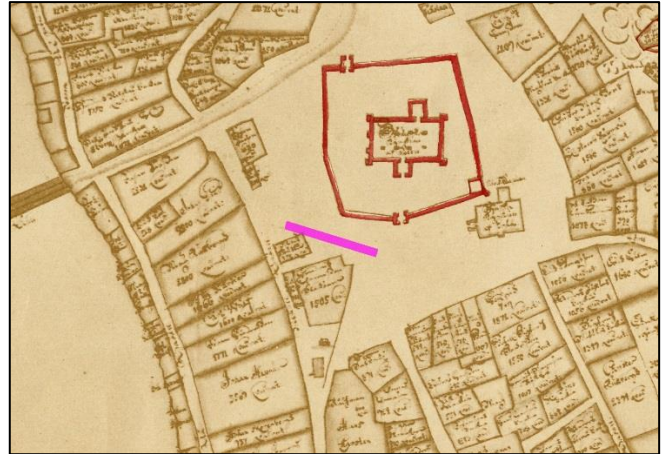
Selityksiä:

Kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa, ellei toisin mainittu. Maastokartat ja ilmakuva ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta syksyllä v. 2015, ellei toisin mainittu. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat digitaalisia. Valokuvat ovat tallennettu Mikroliitti Oy:n serverillä.

Kartat

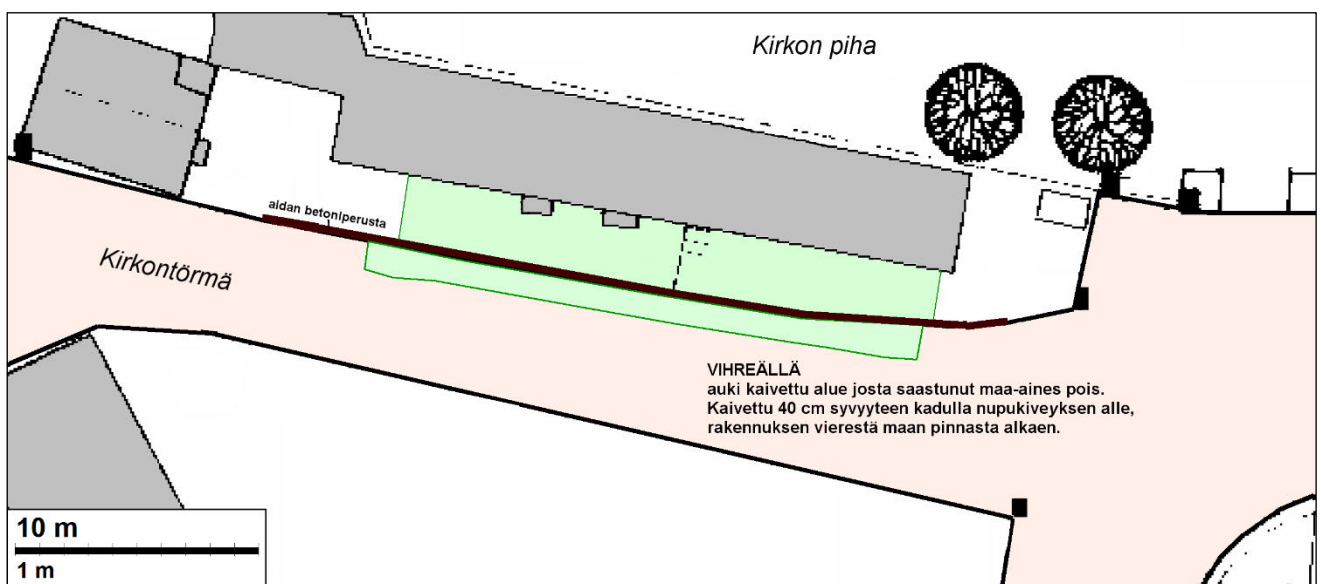
Kaivauspaikka on merkitty vanhoille kartoille sinipunaisella.

oikealla ote kartasta v. 1695,
 alla vas. ote kartasta v. 1795
 alla oik. ote kartasta v. 1843
 alimpana ote kartasta v. 1903

Valvonnassa 40 cm syvyyteen kaivettu alue vihreällä. Syvemmälle ei kaivettu missään kohdin.

Valvonta

Lokakuussa v. 2017 tapahtui Kirkontörmän pohjoispuoleisella sijaitsevan huoltorakennuksen öljysäiliötä täytettäessä ylitäyttö, jonka seurauksena maahan valui kevyttä polttoöljyä n. 10-20 litraa. Öljy valui alamäkeen rakennuksen seinustan ja kadun varren betoniperustaisen aidan väliselle alueelle, sekä betonиаidassa olleiden sadeveden poistoaukkojen kautta myös Kirkontörmä kadun varteen, alamäkeen leviten. Saastunut maa aines piti poistaa. Poistamisen suoritti Porvoon seurakuntayhtymän toimeksiannosta Vahanen Environment Oy. Museovirasto edellytti maa-aineksen kaivamisen suoritettavaksi arkeologin valvonnassa. Porvoon seurakuntayhtymä tilasi valvonnan Mikroliitti Oy:ltä. Museovirasto antoi tutkimusluvan valvontaan 2.11.2016. Valvonnan suoritti Timo Jussila. Yhtenä valvontapäivänä paikalla oli myös Teemu Tiainen. Valvonta venyi kolmepäiväiseksi johtuen kaivinkoneen rikkoutumisesta ja muista teknisistä ongelmista – varsinaiseen kaivamistyöhön meni aikaa vajaan päivän verran.

Kirkontörmä katu laskee jyrkäkosti Kirkkotorilta länteen. Katu on nupukivetty. Kadun pohjoislaidalla on huoltorakennuksen kohdalla nupukiviupotteinen, betoninen aidan perusta ja sen päällä lauta-aita. kadunvarren aidan ja betonirakenteisen huoltorakennuksen välissä on n. 1,6 m leveä käytävä. Rakennuksen ja aidan tekovuotta en selvittänyt. Rakennus on oletettavasti 1950-70 luvuilta ja betoniperustainen aita samoilta ajoilta. Vanhojen karttojen perusteella (s. 3) Kirkontörmä katu on ollut katuna olemassa viimeistään 1700-luvun lopulta alkaen. V. 1695 kartalla katua ei paikalla ole – ei myöskään rakennuksia. Kirkkopiha ei ole alueelle ulottunut, alue on jyrkähköä rinnettä.

Valvonnassa maa-ainesta kaivettiin pois ensin aidan ja rakennuksen välistä. Kaivaminen tapahtui vähitellen, n. 10-20 cm paksuina kerroksina, minkä jälkeen maa-aineen saastuneisuutta mitattiin. Sen jälkeen tarvittaessa kaivamista jatkettiin syvemmälle. Kaivaminen ulottui lopulta n. 40 cm syvyyteen jossa maa-aines oli täysin puhdasta eikä syvemmälle ollut tarvetta kaivaa. Aidan ja rakennuksen välinen alue oli kauttaaltaan hiekan ja soran sekaista täytemaata, jossa mm. vanhoja pahvieristeen riekaleita ja sähköjohdon pätkiä – täysin resenttiä jätettä. Kaivaminen ulottui rakennuksen itäpäädyistä 20 m länteen, lähelle rakennuksen länsipäättyä.

Kadun puolella nupukiveystä poistettiin n. 1,1 m leveästi kadun varresta, 22 m matkalta rakennuksen itäpäädyistä länteen. Täälläkin maa-ainesta kaivettiin pois ohuina kerroksina, muutaman metrin matka kerrallaan, välillä maa-aineksen saastuneisuutta mitaten.

Nupukiveyksen alla betoninen aidan perusta oli leveämpi kuin pinnalla oleva – perusta ulottui maan alla 25 cm kadulle. perustan kupeessa oli 40 cm leveä hiekkakerros joka on selvästikin aidan perustusta tehtäessä kaivetun ojan täytemaata. Aidan perustuksen ja sen viereisen hiekkamaan syvyysulottuvuutta en selvittänyt. Aidasta 65 cm leveästi kadunlaita on siis kaivettu aiemmin varsin syvälle. Auki kaivetussa kadunlaidassa, nupukivien alla oli n. 60 cm leveydeltä kadunpohjaa, johon aidan teko ei ole vaikuttanut. Nupukivien alla oli 17 - 20 cm paksuinen vaaleamman ja tasarakeisen hiekan kerros. Sen alla oli 10 - 12 cm paksu tummempi hiekkakerros jossa vaikutti olevan hieman enemmän hienoa ainesta kuin ylemmässä kerroksessa. Lännempänä, ylärinteessä kerrosten värierot olivat päin vastaiset (päällä tumma, alla vaaleampi – tämä johtuen öljyvuodosta). Nämä hiekkakerrokset ovat ilmeisesti hieman eriaikaisia katupohjan perustuksia. Näissä kerroksissa ei ollut mitään löytöjä. Hiekkakerrosten alla oli karkeampi kerros – moreenimainen ja sekoittuneista (vähemmän lajittuneesta eli tämän kerroksen maata ei ole seulottu) maalajista koostuva kerros, jossa oli sekalaista pientä kiveä ja soraa hiekan seassa ja myös saviainesta. Ylärinteessä oli tässä kerroksessa jokunen isompikin kivi – ne eivät liittyneet mihinkään rakenteeseen vaan vaikuttivat olevan ”irralaisia”. Tässä kerroksessa oli harvakseltaan myös tiilen muruja ja paloja, jotka vaikuttivat suhteellisen moderneilta tiililtä. Tämä sorainen ja myös koostumukseltaan ”löyhä” kerros oli ohut. Paikoin kaivanto ja kaivannon pohjaan tekemäni pienet koekuopat ulottuivat hieman syvemmälle – n. 40 cm nupukiveyksen alapinnan alapuolelle – ja siellä paljastui pinta tiiviistä, saveksisesta maaperäkerroksesta, jossa oli harvakseltaan hiilenpaloja ja tiilen muruja. Tähän kerrokseen ei kaivettu, joten sen luontaisuus, sisältö ja merkitys eivät selvinneet. Herää kysymys voiko tämä havaittu kaivannon alin kerros olla luontainen – alueenhan pitäisi käsittääkseni olla alun perin ja luontaisesti hiekkamaaperäistä.

Valvonnassa en havainnut mitään nykyaikaa vanhempia rakenteita ja kerrostumia enkä löytöjä.

10.2.2017

Timo Jussila

Lähteet:

Westerlund Lars ja Koskimies Jan 2008: Porvoon kaupungin historia I – IV.

Kansallisarkisto:

- 1696 Geometrisk Grundritning uppå Borgå stad i Finland Borgå härad 1696 Liite julka-
isusta Torsten Blom Stadsplanen i Borgå 1966 1
- 1795 Geometrisk Charta öfver Sjö Staden Borgå uti Stor Fursten Dömet Finland och
Kymmenegårds Lähn 1 ja 2
- 1843 Borgå stad Stadsplan lithografierad.jpg
- 1903 Porvoon kaupungin asemakaavajpg

Kuvia

Aidan ja rakennuksen välistä kaivetaan pois saastunutta pintamaata. Öljysäiliön korkki rakennuksen seinässä oikealla ylhäällä.

Maa-aineksen poistoa rakennuksen aidan väliltä. Alla tilanne kaivamisen päätyttyä

Kadun laidalla kaivettiin maata aidasta n. 1,1 -1,2 m leveydeltä.

Nupukiveyksen alta paljastui kadun alle n. 25 cm ulottuva aidan betoniperusta

Kaivannon pohjaa

Kadun profiili, nupukiveyksen alla kaksi hiekkakerrosta ja sen alla sorainen kerros

Kaivannon pohjaa, vasemmalla aidan perusta ja sen vieressä hiekkamaa täyterkerros.

Kaivannon pohjaan tehty pieni koekuoppa josta paljastui täytemaiden alta tiiviimpi kerros jossa tiilen kappaleita ja hiilen muruja

